herpy

AGAMY

Agama zwyczajna

Agama agama

Agama agama to krępa, aktywna w dzień agama skalna z sawann zachodniej i środkowej Afryki, znana z pomarańczowoczerwonej głowy i niebieskiego ciała dominującego samca. Nazwa ta przez długi czas obejmowała całą grupę blisko spokrewnionych gatunków, dlatego wiele zwierząt w handlu należy do innych gatunków. Jest odporna i żywa, ale wymaga przestronnego terrarium, bardzo ciepłego miejsca do wygrzewania i silnego UVB.

Rodzina: Agamidae Nazwa angielska: Common Agama Dawna nazwa: *Agama colonorum; Agama occipitalis; Agama smithii; Lacerta agama*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-30 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Półpustynia, sawanna i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-43 °C**
Temperatura w nocy	**18-21 °C**
Wilgotność	**30-50%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**14-24 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**5-7 jaj**
Inkubacja	**56-90 dni** przy 26-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Agama agama to średniej wielkości, masywnie zbudowana agama z dużą głową, długimi nogami i długim ogonem. Dominujący samiec ma żółtą do pomarańczowoczerwonej głowę i szyję, niebieskie ciało oraz ogon z jasnymi i ciemnymi polami. Samice, młode i podporządkowane samce są znacznie mniej jaskrawe: mają oliwkowozieloną głowę i brązowe ciało z jasnymi plamkami oraz jasny pas biegnący wzdłuż ogona. Spód ciała jest jasny. Barwy zmieniają się w zależności od temperatury, nastroju i pozycji społecznej, więc wychłodzony lub zdominowany samiec może wyglądać na niemal jednolicie brązowego.

Dorosłe osobniki osiągają 20-30 cm długości łącznie z ogonem; samce są większe i mają szerszą głowę niż samice.

A. agama przez długi czas służyła jako zbiorcza nazwa niemal wszystkich czerwonogłowych agam skalnych z Afryki Subsaharyjskiej. Badania DNA podzieliły tę grupę na kilka gatunków, m.in. *Agama picticauda*, *Agama africana*, *Agama lionotus* i *Agama mucosoensis*, a właściwa *A. agama* ogranicza się obecnie do zachodniej i środkowej Afryki. Zwierzęta w handlu nadal często sprzedaje się jako *A. agama* bez pewnego oznaczenia gatunku, a wiele z nich to prawdopodobnie *A. picticauda*. Hodowla jest taka sama dla całej grupy, ale informacje ze starszej literatury mogą dotyczyć innych gatunków.

Gatunek jest szybki i czujny i nie nadaje się do codziennego brania na ręce, ale toleruje spokojną manipulację, jeśli przyzwyczai się go do niej za młodu. To przede wszystkim zwierzę do obserwowania w dobrze urządzonym terrarium. W niewoli może żyć 10-15 lat, być może dłużej; długość życia jest słabo udokumentowana.

Występowanie i środowisko

Agama agama w wąskim ujęciu występuje w zachodniej i środkowej Afryce: w Kamerunie, Nigerii, Czadzie, Republice Środkowoafrykańskiej, Sudanie Południowym i Sudanie.

Starsza literatura przypisuje gatunkowi niemal panafrykański zasięg od Senegalu po Tanzanię. Większość tych populacji należy dziś do innych gatunków, np. *A. picticauda* w Afryce Zachodniej i *A. lionotus* w Afryce Wschodniej. Również populacje introdukowane na Madagaskarze, Komorach, Maderze, Wyspach Zielonego Przylądka i na Florydzie zalicza się obecnie do *A. picticauda*. Mapa pokazuje wąski zasięg; stwierdzenia spoza tego obszaru to błędne oznaczenia lub inne gatunki.

> **Naturalny zasięg:** Kamerun, Nigeria, Czad, Republika Środkowoafrykańska, Sudan Południowy i Sudan.

ŚRODOWISKO

Agama agama żyje w terenie otwartym: na sawannie, w zaroślach, na obszarach skalistych i na suchych skrajach lasów, ale także w miastach, wsiach i ogrodach, gdzie wygrzewa się na murach, dachach i słupkach ogrodzeń. Dominujący samiec przesiaduje na skale, termitierze lub murze, skąd obserwuje swoje terytorium.

Gatunek jest aktywny przez większą część dnia, ale chowa się w cieniu, gdy w południe powierzchnie za bardzo się nagrzewają. Żyje w grupach złożonych z dominującego samca, kilku samic i kilku podporządkowanych samców. Gody przypadają na porę deszczową, ale tam, gdzie deszcze są równomierne, może rozmnażać się niemal przez cały rok. Samica wykopuje dołek w wilgotnej, nasłonecznionej ziemi i składa w nim jaja, a temperatura w komorze lęgowej decyduje o płci młodych.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 120 × 60 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Samiec z dwiema-trzema samicami potrzebuje co najmniej 180 × 60 × 60 cm. Powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość, bo gatunek żyje głównie na ziemi i na niskich kamieniach, a długość daje miejsce na wyraźny gradient temperatur.

Zastosuj podłoże z piasku zmieszanego z niewielką ilością ziemi, warstwą 5-8 cm, tak aby zwierzę mogło kopać. Należy unikać bardzo drobnego, pylącego piasku. Ręcznik papierowy łatwo utrzymać w czystości, ale nie daje możliwości kopania ani składania jaj.

Urządź terrarium płaskimi kamieniami, stosami łupka, korkiem i kryjówkami przypominającymi skały, aby zwierzę mogło się wspinać i wypatrywać otoczenia. Co najmniej trzy kryjówki w różnych strefach temperatur to dobry punkt wyjścia. Wszystko musi stać stabilnie, bo gatunek jest energiczny i zakopuje elementy wystroju. Siatkowa pokrywa zapewnia dobrą wentylację i musi być zamykana na zamek, bo zwierzę jest szybkie. Usuwaj niezjedzone owady przed zgaszeniem światła i całkowicie wymieniaj piasek co 3-4 miesiące.

TEMPERATURA

Agama agama potrzebuje wyraźnego gradientu. Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 38-43 °C, mierzoną termometrem na podczerwień. Ciepła strona terrarium ma 29-32 °C, a chłodna 24-27 °C. Użyj spota halogenowego w ceramicznej oprawce nad płaskim kamieniem lub płytą łupkową i podłącz wszystkie źródła ciepła do termostatu.

Na noc lampy się wyłącza, a temperatura może spaść do 18-21 °C. Jeśli w pomieszczeniu jest chłodniej, stosuje się niewydzielającą światła promiennik ceramiczny na termostacie.

Zbyt niskie temperatury powodują złe trawienie, osłabienie odporności i infekcje dróg oddechowych, a samiec traci barwy. Podane wartości dotyczą całej grupy gatunków; dla właściwej *A. agama* nie ma osobnych danych.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 30-50 %. *Agama agama* pochodzi z sawann i zarośli, a nie z prawdziwej pustyni, i potrzebuje nieco więcej wilgoci niż gatunki pustynne. Lekko zraszaj ściany raz lub dwa razy w tygodniu rano; utrzymuje to wilgotność i dostarcza kropel do picia, bo agamy chętniej piją krople niż z miski.

Zawsze trzymaj w terrarium niską, stabilną miskę ze świeżą wodą i wymieniaj wodę codziennie. Zbyt suche powietrze powoduje problemy z linieniem, zwłaszcza na palcach i końcówce ogona. Wilgoć w połączeniu z chłodem prowadzi do infekcji dróg oddechowych.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Agama agama jest aktywna w dzień i dużo się wygrzewa, dlatego potrzebuje silnego światła i UVB odpowiadającego strefie Fergusona 3. Użyj świetlówki T5 HO 10-12 % w odbłyśnikowej oprawie, która obejmuje miejsce do wygrzewania, a najlepiej ciepłą połowę terrarium. Odległość od świetlówki do miejsca wygrzewania wynosi zwykle 25-40 cm w zależności od siatki i lampy; sprawdź to miernikiem UV. Chłodna strona musi być zacieniona, aby zwierzę mogło schronić się przed promieniowaniem UV.

Zapewnij 12-14 godzin światła dziennie, sterowanego programatorem czasowym. Świetlówki UVB tracą moc długo przed tym, zanim światło widocznie osłabnie, więc wymieniaj je zgodnie z zaleceniami producenta, zwykle co 12 miesięcy.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Agama agama jest przede wszystkim owadożerna, ale zjada też kwiaty, nasiona, trawę i liście. Podawaj urozmaiconą dietę z dobrze odżywionych owadów: karaczanów, świerszczy, szarańczy, a w mniejszych ilościach mącznika i drewnojada. Tłuste owady, takie jak larwy barciaka, są wyłącznie przysmakiem. Owady mogą być co najwyżej tak duże jak odległość między oczami zwierzęcia. Co tydzień oferuj trochę zieleniny, np. liście mniszka, jarmuż i kapustę sarepską, ale nie sałatę ani szpinak jako stały pokarm.

Młode poniżej roku karmi się codziennie. Dorosłe dostają owady trzy razy w tygodniu, aby nie otyły. Usuwaj niezjedzone owady przed zgaszeniem światła.

Przy prawidłowym UVB opruszaj owady wapniem bez D3 przy każdym karmieniu, a co dwa tygodnie podawaj preparat witaminowy z D3. Jeśli UVB jest niewystarczające, stosuje się wapń z D3 przy co drugim karmieniu, ale nie zastąpi on UVB.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Agama agama jest szybka, czujna i terytorialna. Samce bronią swojego terenu i nigdy nie wolno trzymać dwóch samców razem: kończy się to poważnymi obrażeniami. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami w dużym terrarium. Samice zwykle mogą mieszkać razem, ale w okresie rozrodu samiec jest natarczywy, więc samice muszą mieć kilka kryjówek. Samiec, który widzi innego samca, może stracić barwy i przestać jeść.

Gatunek toleruje branie na ręce, jeśli przyzwyczai się go do tego za młodu, ale nie szuka kontaktu. Sesje powinny być krótkie; pozwól zwierzęciu przechodzić po dłoniach i nigdy nie chwytaj go za ogon. Agamy nie potrafią odrzucać ogona jak wiele innych jaszczurek, a złamany ogon nie odrasta. Zwierzę z dobrymi kryjówkami jest spokojniejsze i pokazuje więcej barw.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec *Agama agama* jest większy i ma szerszą głowę niż samica, a dominujący samiec ma żółtą lub pomarańczowoczerwoną głowę i niebieskie ciało, podczas gdy samica jest brązowawa z oliwkowozieloną głową i jasnymi plamkami. Płeć łatwo rozpoznać u dorosłych, trudniej u młodych.

Samice osiągają dojrzałość płciową po 14-18 miesiącach, samce po około dwóch latach. Samicę przeznaczaj do rozrodu dopiero wtedy, gdy jest w pełni dorosła i w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

W naturze gody *Agama agama* przypadają na porę deszczową. Wpuść samca do samic w dużym terrarium z wieloma kryjówkami, aby samice mogły go unikać. Samiec kiwa głową, podchodzi do samicy od tyłu i chwyta ją za kark; sama kopulacja trwa jedną do dwóch minut. Samiec w szacie godowej jest natarczywy, więc obserwuj samice i rozdziel zwierzęta, jeśli samica odniesie rany lub przestanie jeść.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Ciężarna samica staje się wyraźnie bardziej zaokrąglona. Daj jej pojemnik do składania jaj z 10-15 cm lekko wilgotnego piasku lub włókna kokosowego, w którym może kopać. W naturze wykopuje dołek głęboki na około 5 cm w wilgotnej, nasłonecznionej ziemi i składa zwykle 5-7 jaj. Samica może złożyć kilka zniesień w sezonie, a samice składają też niezapłodnione jaja bez samca.

Bez odpowiedniego miejsca samica może zatrzymywać jaja, co może zagrażać jej życiu. Przed złożeniem jaj i po nim zapewnij jej obfity pokarm i wapń.

INKUBACJA

Ostrożnie wyjmij jaja, nie obracając ich; najlepiej zaznacz górną stronę ołówkiem. Umieść je w lekko wilgotnym wermikulicie lub włóknie kokosowym w inkubatorze. W temperaturze około 29 °C wyklucie następuje po 60-90 dniach, zwykle po 8-10 tygodniach.

A. agama była pierwszą jaszczurką, u której wykazano temperaturową determinację płci: w 26-27 °C z jaj wylęgają się samice, w 29 °C samce. Temperatura inkubacji decyduje więc o proporcji płci. Utrzymuj stabilną temperaturę.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mają około 4 cm od pyska do kloaki i ogon długości 7-8 cm, a jeść zaczynają szybko. Trzymaj je oddzielnie od dorosłych w terrarium o takim samym urządzeniu, z wieloma kryjówkami i UVB. Karm codziennie małymi owadami opruszonymi wapniem. Rosną szybko i osiągają pełne rozmiary po 18-24 miesiącach. Rozdziel samce na czas, bo stają się terytorialne.

Zdrowie i częste błędy

Większość chorób *Agama agama* wynika z błędów w hodowli. Typowe problemy to:

- Metaboliczna choroba kości przy zbyt małej ilości UVB i wapnia. Objawy to drżenie, miękkie kończyny i zdeformowane szczęki.
- Problemy z linieniem przy zbyt suchym powietrzu, zwłaszcza na palcach i końcówce ogona, gdzie stara skóra może odciąć dopływ krwi.
- Infekcja dróg oddechowych przy zbyt niskiej temperaturze lub zbyt wysokiej wilgotności: świszczący oddech, śluz przy nozdrzach i otwarty pysk.
- Otyłość przy zbyt dużej ilości tłustych owadów i zbyt małym ruchu.
- Robaki jelitowe i inne pasożyty. Zwierzęta odłowione z natury często mają ich dużo, więc trzymaj nowe zwierzęta w kwarantannie i oddaj kał do badania.
- Problemy ze składaniem jaj u samic bez odpowiedniego miejsca do składania.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, pełny ogon i gładką skórę bez resztek wylinki, a także chętnie je. Gady długo ukrywają chorobę, więc skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je, oddycha z otwartym pyskiem lub wydaje się osowiałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/agamy/agama-agama